

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

11. Sit ne iustitia, timoris potiùs, quàm spei causa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

gulas immensas esse, cum id omne, quod naturæ vnde quaq; immensa inest, immensum sit necesse est; quare id quoq; verum, non clementiore, quam iustiore esse Deū, infinita illa clementia & iustitia, quæ naturaliter ipsius est propria. Verum ex hoc, nihil dū conficitur, quod ad timoris aut spei modum redundet, nisi etiā viderimus quemadmodum vim suam in homines expandant: & an iustitiæ nomine, sola sit seueritas & ad puniendū ardor intelligendus. Hoc autē vbi viderimus, perspicuum fiet, quanto erga res omnes, at maximè homines, potiores misericordiæ, quam iustitiæ sint partes, & cū sancto rege cantabimus, *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis. Generatio, & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam pronuntiabunt. Suavis Dominus vniuersis, & misericordiones eius super omnia opera eius: super exaltat autem misericordia iudicium.* Psal. 144.

Iacob. 2.

CAPVT XI.

Sitne iustitia timoris potius quam spei causa.

PRimum igitur observa, tu quicumque iustitiæ nomen in timoris patrociniū assumis, nequaquā iustitiæ diuinæ id munus esse, vt puniendo delectetur, vel pœnarū sumendarum occasionem quærat: id enim durū & immitte foret, quodque piæ benè sententiū aures abhorrent: quin & ipsi homines puniendis aliorū sceleribus præfecti, crudeles & immanes haberentur, si vel quantum possunt punirent, vel ex aliorū supplicij lætitiā præferrent, vel ad peccandum allicerent, vt vel sic pœnis iustis torquere possent. Imò verò longè est rationi & æquitati consonantius, idq; ab omnibus bonis vsurpari solitum, vt quantum in ipsis est, peccata præuertant, & ne admittantur impediunt, ne fortè illis admisis, in flagitiosum lauire cogantur.

Sed iā præuè admissa multa fateamur: at neq; sic tamē de iustitiæ laude detrahatur, si vel flagitioso parcat, vel leniūs, quā erat meritis, puniatur: nec enim vel clementia iniusta est, vel iniquū est parcere, nisi quando ad maiorem iniquitatis cumulū id cederet: at si leniore pœna, vel parcendo, melior euadit qui peccauerat; quis non eiusmodi lenē esse, laudabilis iudicet; & quæso, vbi vnquā in pœnis vel humano, vel diuino iudicio inflictis, iudicē vidimus scrupulosius laborātem, vt delicti grauitati supplicij grauitas par foret? Sciunt enim, ad iustitiā quidē pertinere, vt iniusta nemini pœna infligatur; at verò ad illā solam nō pertinere, vt tanta, vel etiā quæpiam vllā reposeatur, sed an sit, & quæ sit exigenda, esse aliunde, tū ex publica, tum ex priuata peccantiū vtilitate, atq; interim ex ipsa iudicantis dignitate pensandum. Etenim quo celsior & amplioris auctoritatis est iudex, eo solet esse decentius, vt se in puniendo clementiæ memoriē præbeat: ita vt pœnarum remissio, exactio, varietas, quamquam non sint iniustæ necesse est, quod tamen intra modum sint, & non pro grauitate delicti, non magnopere

facit ad iustitiam, sed ad sapientiam, prudentiam, clementiam, & id genus virtutes, iusti & æqui moderatrices.

Denique quoties de iustitia illa quam Theologi vindicativam vocant, agitur, ne putes ab ea vel homines iustos, vel Deum dici iustum, sed est tantum imperfectior quædam pars, & quasi effectus alterius iustitiæ, quæ in servanda æqualitate versatur. Fateor quidem, ita hinc compelli solere iustos, magistratus eos qui sceleratorum quæstionibus præsumunt, sed hoc ex occasione muneris accidit, cuius ea censetur pars esse potissima, ut compescendis terrore pœnæ improbis inuigilent: & quoniam cum id seuerè præstant, fit ut unicuique securè, quod suum est maneat, rarique sint qui injuriam ceteris inferant; inde merito quasi per metonymiam iusti nuncupantur, hoc est, iustitiæ conseruandæ, & iniustitiæ cauendæ auctores. quo eodem sensu iustæ leges dicerentur, quia iustitiam præscribunt, & auctoritate sua sanciunt. Atque hoc etiam significatu, vindicta & punitio peccatorum iusta dicitur, quia per eam in ceteris, qui ab iniustitia deterrentur, iustitia magis efflorescit, & iniustitiæ aditus obstruitur: quod verum esse potest dum tantummodo pœna non sit grauior, quàm delictum exigat, etiam si vel sit longe mitior quàm esse potuisset, vel ex quocumque alio, quàm iustitiæ affectu iniungatur; ut re ipsa aliunde solet iniungi.

Etenim qui ex iustitia agit, alteri reddit quod ei debet; sin autem nihil debet, aut si reddit quod non debet, nequaquam ex iustitia, sed ex aliquo alio fine agit. Iam verò satis constat, & hoc etiam ipsamet verba sonant, eum qui punit non debitorem, sed exactorem esse, & eum qui punitur, non quidem aliquod ius sibi reponere, sed potius punienti pœnas persolvere: ex quo fit, ut punitio, siue iustitia vindicativa, cum non reddat id quod alteri debet, sed exigat quod sibi debetur, & à nocente pœnas sumat, non sit dicenda iustitia, nisi metonymica & impropria; ita tamen ut si ex ratione fiat, ad eam referenda sit virtutem, ex cuius amore vel imperio exoritur. quare qui punit, ad arcenda scelera, ex zelo agit; qui ad eius quem punit correctionem, ex caritate fraterna; qui ad reipublicæ conseruationem, ex pietate, vel iustitia legali: ac ita variè ad varias virtutes punitio iusta referetur.

Ecce, inquis, dum iustam negare voluisti, veritatis tanta fuit vis, ut iustam fieri cogeres. Nequaquam; sed consultò à me prolatum est, ut ne verbi frequentatione fallaris; quippe frequentissimè hoc nomine utimur, sed significatu amplo, vario, & ad peculiarem iustitiæ virtutem minimè spectante: iustum enim dicimus id quodcumque coæquatur alteri cum quo confertur, etiam si nihil iuris & debiti intercedat; vnde nihil vetat quin eundem reum, vel iustè puniat, vel ex clementia iustè princeps absoluat. quibus in loquendi generibus, non aliud significat iustè, quàm non iniustè: sed hoc ubi de pœnis agitur, magis vsurpatur; vix enim aliter iustam pœnam intelligimus, quàm quæ non est iniusta, quæ delicti grauitate maior non est.

Sed

Sed ad iustitiam Dei reuertamur, cuius nomen variè accipitur. Nam interdū ita latè significatus eius extenditur, vt omnem virtutem complectatur, nec sit aliud quàm virtus, seu perfectio, nihil vsquam patiens quod à recta ratione exorbitet. iam verò de hac iustitia non agimus, cum enim omnes complectatur, tam est clementia, quàm prouidentia, vel alia quæpiam virtus, ideoq; ab ea propriè nulla pœna exoritur. Aliter præterea dicitur iustitia, concentus quidam virtutū aptè inter se consonantium, ita vt nihil in commune desit aut superfit: atq; ad eò hæc iustitia est in Deo, illarum virtutum moralium complexio, quæ in diuina voluntate esse intelliguntur, quæ non aliud sunt, quàm diuinæ voluntatis rectitudo & simplicissima bonitas. At neque hæc iustitia, ad nostræ dubitationis elucidationem facit: sed alia quædam est, quam articulatè explicare non est huius loci, describam tamen, & ita comprehendam, vt eam quantum satis fuerit, & per eam id quod agimus assequi quadamtenus possimus.

Est igitur in Deo peculiaris quædam iustitia, qua iustis quasi ex pacto mercedem diurni denarij, hoc est æternæ gloriæ reddit: quare non veretur S. Apostolus dicere non esse iniustum Deum vt obliuiscatur operum bonorum; & ad Timotheum, repositam sibi coronam iustitiæ, quam reddet iustus iudex, qui reddit vnicuique secundum opera sua. Bonus enim & iustus Dominus, immensorū bonorū largitatem non mera profusione, sed iudicio, iure & merito in hominē deuiare decreuit, eumq; noluit æternæ gloriæ coronam omninò gratis, sed velut virtutis coronam, & quasi iure suo consequi. Vidit enim longè perfectioris ordinis, sapientiæ illustrioris, mirabilioris prouidentia, imò verò maioris etiam liberalitatis, atque amoris tenerioris fore, si egeni, & ad tanta bona adspirare indigni homines, ad illa tamen promerenda, se volente, aptarentur, quàm si ex sua solius voluntate, vel in cælestibus procrearentur, vel ad cælestia transferrentur. nec enim quasi saxa & lapides, quæ pro libitu in quavis ædificij parte collocantur, ita homines, ratione & intelligentia præditos, nescientes in cælū rapi conuepit; non etiam actuariorū iumentorum instar, adigi & cogi; sed volentes & scientes, ad meliora permoueri: hoc autem meliùs effici non poterat, quàm si & infirmis gratiæ vires adderentur, vt possent, & cessatoribus præmia promitterentur, vt velent. Ex hoc verò liberaliter concessio, postquā tamen concessum est, exortū est ius quoddam, quo iustum sit, vt homini iusto reddat Deus illud, quod vt sapiens agnotheta, liberè quidem posuit, at iam posuit præmium, & cuius oppositu, ac promissi auaritate, permoti viri sancti, ardua omnia exhauserunt. Momentaneum ac leue est tribulationis huius, quod æternum gloriæ pondus operatur in nobis, dicit quidam, qui etiam in infirmitatibus, in tribulationibus, in spe filiorum Dei gloriatur; & Moses negauit se nepotem Pharaonis, malens affligi cum populo Dei, *aspiciebat enim in remunerationem*: nec veretur quidam Sauctorum eloqui, *Redde quod promisti, quia fecimus quod dixisti*. Est igitur hæc iustitia diuina, non aliud quàm rectissima & constanter perseverans volun-

Heb. 6.
2. Tim. 4.
Rom. 2.

Heb. 11.
D. August.
serm. 16. de
verbis A-
post.

tas,

tas, reddendi hominibus id præmium, quod sanctæ vitæ iure compararunt.

Ne tamen securis contra secantem efferaris; caue putes posse hominem ideo sibi aliquid apud Deum arrogare: nec enim homo debitorem sibi potuit Deum reddere, sed ipse se talè promissione fecit Deus. hoc verò cum à merissima liberalitate profectus sit, tanto maiorem à nobis summissæ mentis gratitudinem exigit, quo se nobis arctius quodammodo deuincire dignatus est. Præterea, vt ipse homo, & hominis omnia, in supremæ potestatis arbitrio semper sunt, ita ius illud hominis, est semper, nec esse aliter potest, quàm semper in potestate Dei, qui si veller, posset sine cuiusquam iniuria, id omne destruere & tollere, at sui causa, neque vult, neque volet, sed maximè conseruata vult, & volet: dedecere enim si ab eo quod semel sapienter voluit, aliquando discederet.

Sed hoc omne sapientissima eius prouidentia, & moderatissima gubernatione nititur: cui planè consentaneum, imò potiùs iustū viderur, vt rebus singulis, iuxta naturā & propensiones inditas, cetera quoq; conueniēter largiatur Deus, atq; (vt Sapiens dixit) in numero, pondere & mēsurā omnia disponat. Hoc autē quomodo fiat quando obseruamus, quædam protinus mentis oculis iustitiæ Dei forma obijcitur, quæ sit, suauissima & sapientissima, erga totum vniuersum, & singulas eius partes prouidendi ratio, ex qua deinceps ordinatissimè, donorum naturæ & gratiæ distributio tota, per quæuis diffusa dimanet. Sed hoc totū iustitiæ munus, in gubernatione, & eorū quæ subdita sunt administratione vertitur, & bonitate ac sapientia nititur, ita vt hinc exaggerari præmia, pœnas minui possit: eamq; ineritò Tertullianus tutelam, procurationē & plenitudinem bonitatis vocat, ac inter alia sic ait, *Bonitas operata est mundū, iustitia modulata est.* — *Iustitia opus est, quòd inter lucē & tenebras separatio pronuntiata est, inter diem & noctē, inter cælū & terram, inter aquam superiorem & inferiorem, inter maris cœtū & arida molem, inter luminaria maiora & minora, diurna atq; nocturna, inter marē & feminam, inter arborē agnitionis mortis & vitæ, inter orbem & paradysum, inter aqui gena & terrigena animalia.* Omnia, vt bonitas concepit, ita iustitia distinxit. Totū hoc iudicatum & ordinatum est. Additq; non ideo iudicem, aut iustum dicendum esse Deum, quòd mala puniat, sed potiùs quòd iustè omnia egerit, quòd vnà cum * auatrice omnium bonitate, arbitratrix fuerit operum eius, ingenita & naturalis, ac nequaquam obuentitia Deo iustitia.

Huius igitur è prescripto, hominē à Deo sic regi oportuit, vt naturā intelligētia ac voluntate præditā decebat; quare hinc ortū habuit, quòd iustas ac obseruatas faciles leges homini tulerit Deus, quòd ad illas obseruandas præsidia addiderit, quòd præmijs inuitarit, pœnis deterruerit. Hęc tota terroris, tota pœnarū origo; sed à præmijs quā diuersa! Præmiari enim & donare, cū sint se ipsis aliquid Deo dignum, à Dei vnus misericordia originē ducit, tamq; purè ac merè ab eo in hominē delabatur, vt eiusce beneficij conferēdi prima sola causa & sui ipsius ratione sit Deus, qui hominē, cū nihil esset, vt esset euocauit, iamq; olim ab æterno,

vt

Sap. II.

lib. 2. cont.
Marc. c. II.
& 12.* Auatrice
à est pro-
creatrice.

vt beatus esset destinauit, & quamuis non sic destinaret, quin eiusdem hominis sanctas, quibus id promeretur, actiones intercedere decreuerit, has tamen ipse Deus, earumque occasionem & modum omnem optauit, voluit, destinauit & promouit. At hoc de peccati vindicta sentire, blasphemias; eloqui, amentis esset insanias; vindictam, quod ad ipsum attinet, auerfatur, minis, terroribus, amicis inuitationibus, & quibus non viis? à malo nos amouet, ad bonum & iucundum admouet, nos verò nobis malum, nimiam contumaciam, in caput nostrum prouocare non cessamus; pœnamque infligit Deus, non ex aliqua infinita perfectione vindictæ, sed ex bonitate sua & prouidentia, ad quas videtur spectare, vt improborum, neque à peccato recedentium malitia puniatur. Vnde satis intelligitur, pœnam quæ peccati quædam est proles, nec est vniquam à Deo, nisi ab homine peccatum prius fuerit, non posse propriè in Deum solum referri, vt eius voluntarium & vltro neum auctorem, qui suo pte nutu feratur in pœnam, sed tantum homine suis flagitijs Deum prouocante, sequitur vltix pœna.

CAPVT XII.

A Dei moderatione in puniendo spes exaggeratur.

Resiste paululum, carissime mi frater, & attentius perpende, quanti sit solatijs, illi nos Domino seruire, qui toties ad se reuocat peccatores: puniendo non delectatur, non vult mortem peccatorum, sed vt conuertantur & viuant, *mortem non fecit, nec latatur in perditione viuorum: impij autem manibus & Sap. 1. verbis accerserunt illam.* Si punit, alienum id opus, & à se peregrinum, apud Prophetam dicit: inuitus enim punit, & à puniendo vbi primum potest recedit. tam enim verè illi dicit Ecclesia, Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maxime, & miserendo manifestas, Deus cui proprium est misereri semper & parcere; quàm falsò & impiè diceretur, planeque Christianæ aures abhorrent, Deus qui omnipotentiam tuam, puniendo maxime, teque vlticiscendo manifestas, Deus cui proprium est torquere semper & indignari. Non sic ille qui dicebat, *Cum iratus fueris, misericordia recordaberis.* & apud alium de se ipso quasi queritur, *Indignatio non est mihi, quis dabit me, spinam & Isa. 27. veprem in pralio?* quasi humano modo tantam suam lenitudinem conquere, vt de commertis hominibus pœnas sumere, vix in animum possit inducere; sin autem grauius comminatur, en statim ad se reuocat, finem iræ, meliora omnia pollicetur; quid enim? *Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo, & non est qui de manu mea possit eruere: est enim ille potens, ille bonus, qui si mortificat, etiam viuificat; si deducit ad inferos, etiam reducit;* *Dent. 32. 1. Reg. 2.*

T t

h